

УДК 328.184

Гоцуляк В. М.,
кандидат політичних наук, доцент,
доцент кафедри філософії і політології,
Хмельницький національний університет
(Україна, Хмельницький), gotsylak@ukr.net

ЛОБІЗМ В УМОВАХ РАДИКАЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Необхідність дослідження політичного лобіювання диктується тим, що участь в діяльності тієї або іншої групи тиску є найбільш поширеною формою прояву політичної активності індивіда. Нагальною проблемою що потребує необхідного вирішення постає легітимізація лобізму, оскільки саме він є істотною складовою суспільних відносин та вважається життєво необхідним чинником демократичного процесу.

Відсутність закону про лобістську діяльність знижує можливість суспільства контролювати лобізм, усувати його негативні сторони. Кризові явища в політичній, економічній і правовій системах України у поєднанні із світовими трансформаційними процесами потребують формування принципово нових підходів до вирішення традиційних проблем та реакції на нові виклики суспільного і державного розвитку.

Ключові слова: лобізм, трансформаційні процеси, легітимізація, парламент, закон, бізнес, групи тиску.

В сучасних умовах демократизації лобізм як суспільно-політичне явище є суттєвим чинником демократичного суспільства, він виконує функцію зв'язку між державою та суспільством, забезпечує узгодження суспільних інтересів, виступає одним із важливих засобів досягнення поставлених цілей різними групами та структурами. Виходячи з цього, теоретичне осмислення лобізму, технологій лобіювання, впливу суспільних інтересів та проблема інституалізації цього явища є надзвичайно актуальними для нашої держави в умовах демократизації політичної системи України.

Проблемі політичного лобізму приділялося досить багато уваги. Вивченням зарубіжного лобістського досвіду займаються такі дослідники, як В. Белов, К. Вяткін, Н. Зяблюк, Н. Іванов, Л. Корявін, Н. Прохода, А. Сергуніна, А. Хомич та інші. Їх роботи дають змогу скласти уявлення про лобістську діяльність, нові лобістські технології та тенденції їх трансформації в країнах, де це явище отримало найбільшого розвитку. В зарубіжних працях, які присвячені опису політичного лобізму його дослідники орієнтуються на традицію політичного плюралізму, що передбачає множинність інституційних механізмів розподілу і розподілу урядової влади.

Серед українських вчених проблемам лобізму і його контролю теж присвячена низка праць. Зокрема, І. Немчинов досліджує умови і специфіку процесів лобіювання через парламентські фракції [8], О. Рамадан основну увагу приділяє визначенню й описові технологій лобіювання [15]. З різних позицій явище лобізму розглядається у статтях Є. Тихомирової: і як важливий елемент громадянського суспільства [17, с. 113], і як явище, що поширене на міжнародному рівні [18; 19]. В цих працях лобізм визнається явищем, необхідним у взаємовідносинах держави і суспільства [8, с. 11], існування якого має об'єктивний характер [17, с. 116–118]. Наприклад, Ю. Ганжуров вважає, що «лобіювання має розглядатися як невід'ємна складова політичної комунікації, що передбачає механізм прямого і зворотного зв'язку суспільства і держави» [3, с. 51].

Необхідність дослідження політичного лобіювання диктується тим, що участь в діяльності тієї або іншої групи тиску є найбільш поширеною формою прояву політичної активності індивіда. Комерційні структури,

органи місцевого самоврядування, одержувачі бюджетних коштів, промисловці й представники релігійних конфесій, військові структури й міжнародні організації – це лише невелика частина зацікавлених осіб, що жадають відстоювання, представництва своїх інтересів на найвищому законодавчому рівні.

Для того, щоб оцінити сучасний стан і перспективи вітчизняного лобізму, доречно розглянути особливості взаємин зацікавлених груп і державних структур, бізнесу і політики в українських умовах, визначити, чи цей феномен є абсолютно новим для України, чи у цього явища все ж таки є якісь вітчизняні особливості.

В літературі зустрічається точка зору, що лобізм в Україні ще тільки формується. Таке твердження є досить суперечливим. Воно викликане тим, що лобізм трактується лише як офіційна професійна діяльність, проте це не вирішальна ознака. Головне в лобізмі – представництво по відстоюванню окремих інтересів в органах державної влади.

На думку різних авторів лобізм характеризується як:

– система і практика реалізації інтересів різних груп (союзів і об'єднань) громадян шляхом організованого впливу на законодавчу й адміністративну діяльність державних органів [4, с. 5];

– вплив на органи державної влади з метою прийняття чи зміни рішень в інтересах структури, що лобіює [2, с. 8];

– політичний тиск, що робиться на органи влади та їх керівників, з метою просування особливих інтересів різних економічних, соціальних, культурних, політичних та інших груп [5, с. 26];

– дії представників недержавних організацій у ході контактів із представниками державних органів та органів місцевого самоврядування з метою домогтися прийняття (чи неприйняття) органами влади рішень відповідно до інтересів соціальних груп, що виражаються зазначеними організаціями [11, с. 244].

Під об'єктом лобіювання слід розуміти сукупність уповноважених органів, що мають вплив на ті процеси у державі, завдяки яким можуть забезпечуватися інтереси певних класів, тобто клієнтів «груп тиску».

В Україні терміни, однокорінні слову «лобі», входять поступово в ужиток у 70–80 роках ХХ ст.

«У тій чи іншій формі лобізм фактично існує у будь-якому розвинутому суспільстві» і є властивим будь-якій політичній системі [11, с. 54], оскільки інтереси існують протягом всієї історії людства.

Лобізм існував завжди, чи, принаймні, з тих пір, як з'явилися організоване суспільство, політика і держава. Однак як самостійне суспільно-політичне явище він формується тільки в ході радикальних трансформацій сучасних суспільств, в умовах становлення економічного і політичного ринків.

О. Малько зазначає, що «лобізм як повноцінний інститут з'являється тоді, коли існує дві необхідні умови:

1) велике різноманіття інтересів у суспільстві, що виникають внаслідок його соціальної диференціації, розшарування, «спеціалізації»;

2) розширення доступу до влади на основі політичного плюралізму, що є характерним, насамперед, для демократичних режимів» [1, с. 59].

Будь-яке нормальне функціонування політичної системи припускає взаємодію різних компонентів, у тому числі, у яких не останню роль відіграють інтереси

різних груп населення, способи їхнього відображення і представництва на найвищих рівнях, а також економічна, духовна, соціальна складові суспільства. У суспільстві взаємозалежно співіснують індивіди і групи індивідів, що володіють різними інтересами, поглядами й можливостями.

Лобіювання конкуруючими «групами впливу» своїх інтересів в органах державної влади, може мати місце як при розробці, обговоренні та прийнятті законів (законодавче лобіювання), так і при здійсненні прийнятих рішень та прийнятті підзаконних актів (виконавче лобіювання) і навіть у ході реалізації правосуддя (судове лобіювання). Парламент, уряд, структури президента, центральні органи виконавчої влади, органи державної влади на місцях, органи місцевого самоврядування, суд, правоохоронні органи стають об'єктами лобізму. Методи здійснення такого впливу різні, від цілком законних – підготовка альтернативних проектів нормативно-правових актів, надання інформації по обговорюваному питанню, ініціювання суспільного обговорення через ЗМІ, до відвертого підкупу, шантажу та погроз.

Кожна група зацікавлена в тому, щоб рішення було прийнято на її користь, і якщо в неї є можливість, вона докладе зусиль для того, щоб належним чином вплинути на відповідні органи влади. Разом з тим, у ринкових умовах держава об'єктивно стимулює розвиток у групових інтересів потребу бути представленими в «коридорах влади» [11, с. 211].

Становлення української держави на сучасному етапі її розвитку в системі демократичних країн світу, потягло за собою безмежне коло питань які потрібно вирішувати саме зараз. Нагальною проблемою що потребує необхідного вирішення постає легітимізація лобізму, оскільки саме він є істотною складовою суспільних відносин та вважається життєво необхідним чинником демократичного процесу. Такі країни світу як Сполучені Штати Америки, Великобританія, Франція, Польща вже давно надали законодавчого оформлення діяльності лобі [16, с. 12].

Неоднозначним до лобізму завжди було ставлення в Україні. Дехто вважає, що це легалізована корупція влади. Проте, якщо подивитися на лобізм по іншому, то цей інститут є зв'язуючим елементом між громадянами та державою, так би мовити – це посередники, а в деяких випадках навіть певні компоненти компромісу та примирення. Так, лобізм – це прояв сили грошей і їх вплив на законодавство. Однак реєстрація та певна відкритість лобізму дає можливість здійснювати суспільний контроль за тим, в чий інтерес приймається той чи інший закон. Виважений аналіз діяльності лобістів дає право констатувати більш-менш позитивний потенціал даної діяльності, оскільки лобі у своїй практиці вправно створюють противагу конфліктам, що мають місце при прийнятті правових рішень та законів. Правильне розуміння лобізму, у його чистому вигляді, дозволяє провести чітку межу між лобізмом та такими негативними явищами, як шантаж, корупція, хабарництво та протекціонізм у вищих ешелонах влади, що зараз є досить звичними елементами для держави.

Після розпаду СРСР та здобуття Україною незалежності «групи інтересів» стали повновладними і монополюними розпорядниками колосальних за своїми масштабами ресурсів. В цей час лобіювання стає

виключно індивідуально-груповим і набуває інколи кримінального характеру. Ставши «хазяїнами» України, а також основними суб'єктами влади на пострадянському просторі, ці угруповання дотепер не мають ні серйозної політичної опозиції, ні серйозних економічних конкурентів у жодному з регіонів і в жодній із галузей. Звісно, якщо не вважати, що у вітчизняну економіку проникають могутні закордонні корпорації.

Проблемою нових економічних структур на думку А. Блінова, було «побоювання реставрації старого ладу, тому формування нових лобістських структур, союзів і асоціацій промисловців відбувалося по ознаці форм власності скоріше по політичних, ніж економічних ознаках» [6, с. 59]. Хоча ліберальна економічна ідеологія будується на принципі невтручання держави в економічний процес, ніде у світі бізнес, а тим більше великий, не існує поза політикою, без зв'язку з нею. Будь-яке політичне рішення не може не торкатися його інтересів. Одночасно на реальній ситуації в економіці країни і на її міжнародних зв'язках відбивається будь-яке важливе великомасштабне рішення у сфері бізнесу. Як говорить, «політику диктує найсильніший» [6, с. 7]. Отже, можна з впевненістю стверджувати, що політична й економічна сфери є постійно взаємозалежними.

Формальні інститути узгодження інтересів в Україні знаходяться в процесі хиткого становлення. В нашій державі значну роль відіграють не формальні, а часто просто тіньові зв'язки. Групи великої та середньої економічної ланки, які сформувалися в перехідні часи становлення незалежної української держави, не тільки зберегли свою цілісність, але й велика частина з них багаторазово підсилилася за допомогою: по-перше, вибудовування більш твердих управлінських відносин всередині своїх структур, по-друге, різкого розвитку фінансової сфери та появи нових товарів, насамперед грошей і нерухомості, що успішно перерозподілялися між галузевими угрупованнями, по-третє, переходу на новий, вільний режим роботи.

Щоб прискорити соціально-економічні та політичні перетворення, забезпечити стабільний економічний і політичний розвиток країни, оптимізувати відносини між державою і суспільством суспільна трансформація має бути динамічною, послідовною, прогресуючою, органічно взаємозв'язаною з усіма сферами суспільного життя.

На жаль, український лобізм набуває переважно стихійного, невпорядкованого характеру в контексті глобальних трансформацій та недорозвиненості господарських відносин. Частіше він зводиться до безпрецедентного тиску на Верховну та місцеві ради, Кабінет Міністрів, місцеві адміністрації з боку «уповноважених» підприємцями керівників різного рангу. В процесі такого лобіювання використовується цілий арсенал недозволених методів: підкуп чиновників, погрози, шантаж, інформаційна ізоляція тощо. Це, у свою чергу, породжує розвиток і нових, і старих соціальних хвороб, які паралізують подальший розвиток економіки: хабарництво, корупцію, кругову поруку, чиновницьке вседозвілля [9, с. 69].

Характеризуючи прояви політичного лобізму в Україні, слід зазначити, що він існує в нашій країні у його найгіршому варіанті. Значна кількість українських політиків мають зв'язки з тими чи іншими економічними групами впливу. Це призвело до того, що під лобізмом

вже давно розуміють корупцію, яка стала всеохоплюючою та всепоглинаючою. Корупція – це зворотній бік лобізму. Корупція та хабарництво – це не лобізм, а дії, що підпадають під певні норми кримінального права. Лобізм же, це явище багатопланове, а лобістська діяльність не більш недозволена, аніж інші види суспільної діяльності. Головна перевага лобізму полягає в створенні легітимних можливостей для участі у виробленні та прийнятті рішень як найбільш зацікавлених суспільних груп, так і високо компетентних фахівців.

Внаслідок суперечливих процесів, що відбуваються в економіці, соціальній сфері, ідеології і політиці, Україна дійсно переживає важкі часи. «Переломні етапи розвитку суспільства завжди супроводжуються негативними явищами» [10, с. 155].

Україна – це країна величезних матеріальних можливостей тому жодна з економічних структур, що сформувалися, не хоче уступати свої позиції і все більше прагнуть стати учасниками політичного процесу, для того, щоб легше було закріпити «відвойовані рубежі» на законодавчому рівні. Таким чином, сучасний лобізм більшою мірою політизується і стає одним із важливих каналів досягнення поставлених цілей в умовах трансформації системи і розмежування економічних інтересів різних прошарків і груп підприємців в Україні.

Оскільки у своїй основі лобізм пов'язаний з відносинами власності, то в процесі наростання боротьби за її перерозподіл роль лобізму усе більше зростає. Вітчизняні підприємці вважають пріоритетним напрямком своєї діяльності в сфері відносин з державою підготовку власних законопроектів чи прощтовхування вигідних для них вже існуючих законопроектів і ведуть боротьбу за їхнє прийняття, домагаючись тим самим одержання правових переваг. Правові переваги – це не тільки додаткові (особливі) права, але й звільнення від деяких установлених законом обов'язків, що містяться в нормативних актах, прийнятих компетентними органами у встановленому законом порядку [7, с. 26].

Отже, як уявляється правильним, лобізм у правовому розумінні – це невід'ємний інститут сучасного правового життя держави, що припускає активну діяльність різних суб'єктів правовідносин щодо відстоювання своїх інтересів на різних рівнях влади з використанням не заборонених законом форм і методів [11, с. 337].

Коло інтересів, які лобіюються в Україні нічим не відрізняється від інтересів, які лобіюються за кордоном. Найбільш часто законопроектами, що лобіюються є:

- про особливості приватизації окремих підприємств;
- про реформування окремих галузей;
- системи, що стосуються оподаткування та земельних відносин;
- різного роду пільги, що надаються для окремих територій, підприємств, комерційних структур тощо;
- кредитні відносини, що торкаються інвестиційної діяльності, а також механізми вкладення і вивозу з країни приватного капіталу [10, с. 8].

Отже, відверта політизація є основною відмінністю і найважливішою рисою вітчизняного лобізму. По-перше, ряд великих підприємств стали публічними політиками державного масштабу, для того, щоб за посередництвом свого політичного впливу посилити економічні позиції. Свої інтереси у вищому законодавчому органі воліють особисто лобіювати представники великого бізнесу.

Типовим прикладом такого «ходження» підприємців у політику є П. Порошенко, О. Турчинов, І. Бакай, О. Зінченко, Б. Губський, А. Кінах, І. Шаров. По-друге, посилення підприємницької складової в багатьох політичних партіях, а також, коли політична партія виступає лобістом певної соціальної групи («Регіони України», «Трудова Україна», СДПУ (о) «Солідарність», «Батьківщина», УНР). Тобто за окремими депутатськими фракціями закріпилася стійка репутація представників окремих корпоративних інтересів. У сьогоденній ситуації загострення конкурентної боротьби, серйозні успіхи для найбільших фінансових структур неможливі без надійного політичного прикриття. Таким чином, у парламенті представлені всі могутні підприємницькі структури і компанії України. Ділові кола засвідчили здатність до політизації, організованості і консолідації в межах політичних структур – партій і парламенту.

На причини переміщення підприємців у парламент варто звернути особливу увагу. Це – тверда політика нинішньої влади стосовно кола осіб, що знаходяться в тому чи іншому становищі в опозиції. Найбільш далекоглядних бізнесменів іти в політичні структури і шукати захисту в стінах парламенту змушували високі податки, непередбаченість і примхливість кадрових переміщень у вищих ешелонах влади, економічні і політичні переслідування підприємницьких структур, корумпованість.

Якщо відстежити представництво бізнесу в політиці, то схематично це виглядатиме так:

- 1) людина з органів влади переходить у бізнес–структуру;
- 2) із бізнес–структур переходить в органи влади;
- 3) людина чи група осіб, займаючи відповідальні посади в уряді чи підприємницьких структурах, перебувають в одному з об'єднань (клубі, благодійному фонді);
- 4) фінансування політичних партій;
- 5) фінансовані ЗМІ;
- 6) фінансування аналітичних центрів і PR–структур.

Сьогодні в Україні існує кілька десятків могутніх у політичному і фінансовому сенсі груп, основним методом впливу яких є метод «двері, що крутяться», – коли чиновники, як говорилося вище, ідуть у відставку, очолюють фінансово–промислові групи, займаються лобіюванням, а потім знову повертаються в політику [14, с. 20]. Саме ці групи концентрують у своїх руках контроль над тією чи іншою частиною економіки й політичної системи. Офіційно лобістських фірм, тобто зареєстрованих у якості таких, ще немає, але не виключено, що вони з'являться (легалізуються), як тільки буде прийнятий відповідний закон. Поки що як лобістські фірми виступають різного роду фонди і служби «публікрейлешнз» по розвитку суспільних зв'язків, асоціації промисловців і підприємців, торгові асоціації, сільськогосподарські групи, профспілки, а також адвокатські контори і юридичні консультації. До найбільш активних, на думку фахівців, можна віднести: торгово–фінансові і промислові об'єднання, асоціацію українських банків, аграрні союзи, а також ПЕК [12, с. 11].

Таким чином, організатори нового об'єднання однозначно заявили, що насамперед, вони орієнтовані на чисто політичне лобіювання, яке принесе їм комерційний результат.

Між впливовими групами постійно йде боротьба, у якій «вживають лише ті, хто знаходить реальні важелі відстоювання своїх інтересів перед державою» [11, с. 59].

Перешкодою для зайняття дрібних, маловпливових груп лобістською діяльністю обумовлено, насамперед, складністю законодавчого процесу.

Необхідно згадати, що об'єктами лобістської діяльності є законодавчі і виконавчі органи влади. До них належать:

- Верховна Рада України;
- Президент України;
- Кабінет Міністрів;
- Національний банк;
- Народні депутати;
- Органи місцевого самоврядування;

– Депутати місцевих органів влади, посадові особи означуваних органів і Секретаріату Президента України.

Виходячи із цього, можна розглянути декілька запропонованих «класичних» варіантів просування законопроектів через ті чи інші органи влади [10, с. 15].

Як свідчить практика, законопроект, який не має серйозної підтримки в парламенті, буде проходити відстань від внесення його у Верховну Раду до розгляду на пленарному засіданні депутатами протягом декількох років. Довірити керівництво бізнесом партнерам, а самому стати народним депутатом – один із варіантів оптимізації схеми. Цей алгоритм має ряд недоліків.

По-перше, для того, щоб успішно лобіювати інтереси свого бізнесу у парламенті, необхідно бути впливовим народним депутатом. Тобто перебувати в керівництві однієї з парламентських фракцій чи постійних комітетів. Зробити це протягом першого терміну перебування в парламенті вдається небагатьом, що прийшли з бізнесу у велику політику. В такому разі необхідно буде звернутися до більш впливових колег – депутатів оскільки шанси на успіх все одно малі.

Більш простою стратегією є відмова від сполучення заняттям бізнесом з політикою, і відразу звернутися, до впливового та досвідченого народного депутата з пропозицією внести до законопроекту потрібних виправлень і самостійно заплатити йому за послугу.

Третім способом може бути звернення по допомогу у профільну (лобістську) організацію, співробітництво з якою дозволить скоротити не тільки час проходження необхідного документа через парламент, але й пов'язані із цим витрати приблизно на 2/3. Ефективність роботи з парламентом через лобістські профільні організації визначається в першу чергу наявністю у Верховній Раді «своїх» впливових депутатів.

Таким чином, у сучасних умовах відсутність закону про лобістську діяльність знижує можливість суспільства контролювати лобізм, усувати його негативні сторони. Очевидним залишається те, що українське суспільство стоїть перед серйозним випробуванням. Кризові явища в політичній, економічній і правовій системах України у поєднанні із світовими трансформаційними процесами потребують формування принципово нових підходів до вирішення традиційних проблем та реакції на нові виклики суспільного і державного розвитку.

Список використаних джерел

1. Автономов А. С. Азбука лоббирования. – М.: Права человека, 2004. – 112 с.
2. Богдановская И. Ю. Правовое регулирование лоббизма в США // Право и политика. – 2002. – №3. – С.44–49.

3. Ганжуров Ю. С. Парламент України в політичній комунікації. – К.: Україна, 2007. – 352 с.

4. Зяблюк Н. Г. США: лоббизм и политика. – М.: «Мысль», 1976. – 207 с.

5. Королько В. Г. Основы публичной рилейшнз. – К.: Ваклер, 2000. – 528 с.

6. Малько А. Правовые стимулы и ограничения: двоичность информации как метод анализа // Общественные науки и современность. – 1994. – №5. – С.67–76.

7. Малько А. В. Стимулы и ограничения в праве // Правоведение. – 1998. – №4. – С.134–147.

8. Немчинов И. Лоббирование как форма диалога с властью // Контекст. – 2002. – №2. – С.9–12.

9. Нерсесянц В. С. Право как необходимая форма равенства, свободы и справедливости // Социс. – 2001. – №12. – С.3–15.

10. Паклин Н. Кодекс чести комиссаров // Российская газета. – 1999. – С.7.

11. Политология: Энциклопедический словарь / Общ. редакция Ю. И. Аверьянов. – М.: Изд-во Моск. коммерч. ун-та, 1993. – 431 с.

12. Про боротьбу з корупцією: Закон України від 5 жовтня 1995 р. №356/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – №34. – С.266.

13. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 25 березня 2004 р. №1665-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – №27–28. – С.366.

14. Про державну службу: Закон України від 16 грудня 1993 р. №3723-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – №52. – С.491.

15. Рамадан О. І. Технологія лобіювання // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Філософія, Політологія. – 2002. – Вип.42–45. – С.88–90.

16. Ріяка В. О., Семенов В. С., Цвік М. В. – Конституційне право зарубіжних країн. – «Юринком Інтер». – Київ, 2002. – 512 с.

17. Тихомирова Е. Б. Лоббизм как специфическая форма коммуникации с общественностью // Вестник Московского университета. Серия 18. Социология и политология. – 2002. – №3. – С.113–127.

18. Тихомирова С. Б. Технологія зв'язків з владою: міжнародний досвід лобіювання // Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини. – 2001. – Вип.6. – С.235–244.

19. Тихомирова С. Лобізм як складова міжнародного PR // Політичний менеджмент. – 2005. – №1 (10). – С.143–151.

References

1. Avtonomov A. S. Azbuka lobbирования. – М.: Prava cheloveka, 2004. – 112 s.

2. Bogdanovskaja I. Ju. Pravovoe regulirovanie lobbizma v SShA // Pravo i politika. – 2002. – №3. – С.44–49.

3. Ganzhurov Ju. S. Parlament Ukrainy v politychnij komunikacij. – К.: Ukrain'na, 2007. – 352 s.

4. Zjabljuk N. G. SShA: lobbizm i politika. – М.: «Mysl'», 1976. – 207 s.

5. Korol'ko V. G. Osnovy pablich rileyshnz. – К.: Vakler, 2000. – 528 s.

6. Mal'ko A. Pravovye stimuly i ogranichenija: dvoichnost' informacii kak metod analiza // Obshhestvennye nauki i sovremennost'. – 1994. – №5. – С.67–76.

7. Mal'ko A. V. Stimuly i ogranichenija v prave // Pravovedenie. – 1998. – №4. – С.134–147.

8. Nemchynov I. Lobbijuvannja jak forma dialogu z vladoju // Kontekst. – 2002. – №2. – С.9–12.

9. Nersesjanc V. S. Pravo kak neobhodimaja forma ravenstva, svobody i spravedlivosti // Socis. – 2001. – №12. – С.3–15.

10. Paklin N. Kodeks chesti komissarov // Rossijskaja gazeta. – 1999. – С.7.

11. Politologija: Jenciklopedicheskij slovar' / Obshh. redakcija Ju. I. Aver'janov. – М.: Izd-vo Mosk. kommerch. un-ta, 1993. – 431 s.

12. Pro borot'bu z korupcijeju: Zakon Ukrainy vid 5 zhovtnja 1995 r. №356/95-VR // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 1995. – №34. – С.266.

13. Pro vybory narodnyh deputativ Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 25 bereznja 2004 r. №1665-IV // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 2004. – №27–28. – С.366.

14. Pro derzhavnu sluzhbu: Zakon Ukrainy vid 16 grudnja 1993 r. №3723-XII // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 1993. – №52. – С.491.

15. Ramadan O. I. Tehnologija lobijuvannja // Visnyk Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Filosofija, Politologija. – 2002. – Vyp.42–45. – S.88–90.

16. Rijaka V. O., Semenov V. S., Cvik M. V. – Konstytucijne pravo zarubiznyh kraï'n. – «Jurynkom Inter». – Kyi'v, 2002. – 512 s.

17. Tihomirova E. B. Lobbizm kak specificheskaja forma komunikacii s obshhestvennost'ju // Vestnik Moskovskogo universytetu. Serija 18. Sociologija i politologija. – 2002. – №3. – S.113–127.

18. Tyhomirova Je. B. Tehnologija zv'jazkiv z vladoju: mizhnarodnyj dosvid lobijuvannja // Visnyk L'vivs'kogo universytetu. Serija mizhnarodni vidnosyny. – 2001. – Vyp.6. – S.235–244.

19. Tyhomirova Je. Lobizm jak skladova mizhnarodnogo PR // Politychnyj menedzhment. – 2005. – №1 (10). – S.143–151.

Gotsuliak V. M., candidate of political sciences, Associate Professor, Department of Philosophy and Political Science Khmelnytsky National University (Ukraine, Khmelnytsky), gotsylak@ukr.net

Lobbyism radical transformation in the conditions of modern Ukrainian society

The need to study political lobbying is dictated by the fact that participation in the activities of a pressure group is the most common form of manifestation of political activity of the individual. An urgent problem that needs solving appears necessary legitimisation of lobbying, since it is an essential component of public relations and is considered a vital factor in the democratic process.

The absence of a law on lobbying reduces the possibility of social control lobbying, eliminate its negative side. The crisis in the political, economic and legal systems of Ukraine combined with global transformation processes requiring formation of innovative approaches to traditional problems and responses to the challenges of social and political development.

Keywords: lobbying, transformation processes, legitimization, parliament, law, business, pressure groups.

УДК 323.173

Вонсович О. С.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, ПрАТ «Українсько-Польський вищий навчальний заклад «Центрально-Європейський університет» (Україна, Київ), sefinrof@ipnet.ua

РАМКОВЕ РІШЕННЯ ПРО РОЗВЕДЕННЯ СИЛ ТА ЗАСОБІВ НА ДОНБАСІ: НЕГАТИВНІ ТА ПОЗИТИВНІ АСПЕКТИ

Метою даної статті є дослідження та аналіз негативних та позитивних аспектів Рамкового рішення про розведення сил та засобів на Донбасі. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: Рамкове рішення про розведення сил та засобів на Донбасі становить собою фундамент для подальшої розбудови мирного процесу на сході України; головними серед негативних аспектів є: продовження обстрілів бойовиками українських територій, пересування вогняної техніки, ряд перешкод на шляху роботи Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ, небажання бойовиків втрачати захоплені території, відсутність конструктивного практичного діалогу між українською владою та керівництвом «ДНР/ЛНР» та ряд інших; позитивні аспекти не є настільки продуктивними, щоб про них можна було говорити в повному обсязі: процес тільки розпочато і подальша його реалізація, в конструктивному напрямі, залежатиме саме від того, наскільки серйозно та зважено підійдуть до нього сторони.

Ключові слова: розмежування, розведення, перешкоди, переговори, домовленості, проблемні питання.

Основною проблемою, яку досліджує автор в даній статті, – є аналіз та визначення негативних та позитивних аспектів Рамкового рішення про розведення сил та засобів на Донбасі. Такими, які раніше не були достатнім чином обґрунтовані, видаються наступні аспекти: позиції та поведінка сторін в контексті виконання на практиці змістових положень Рішення; перешкоди та проблемні питання, які не дозволяють в повному обсязі виконувати досягнуті домовленості; сучасна ситуація навколо лінії розмежування; досягнуті успіхи в процесі виконання домовленостей та ін.

В статті автором були використані, переважним чином, матеріали вітчизняних ЗМІ та офіційного веб-сайту Координатора проєктів ОБСЄ в Україні. Це дало змогу автору більш детально дослідити обрану проблематику, а також більш глибоко проаналізувати ситуацію в цілому та змістові положення Рамкового рішення про розведення сил та засобів на Донбасі.

Метою даної статті – є дослідження та аналіз негативних та позитивних аспектів Рамкового рішення про розведення сил та засобів на Донбасі.

Питання про розведення ворогуючих сторін обговорювалось від самого початку переговорів відносно врегулювання ситуації на сході України. Воно виявилось достатньо складним і суперечливим з точки зору пошуку шляхів досягнення згоди. І ось 20 вересня 2016 р. було підписано Рамкове рішення Тристоронньої контактної групи про розведення сил і засобів. Важливість цього документа полягає в тому, що він спрямований на сприяння реалізації Протоколу за підсумками консультацій Тристоронньої контактної групи щодо кроків, спрямованих на імplementацію Мирного плану Президента України П. Порошенка і ініціатив Президента Росії В. Путіна від 5 вересня 2014 року, Меморандуму про виконання положень Протоколу від 19 вересня 2014 року, а також Комплексу заходів по виконанню Мінських угод від 12 лютого 2015 року [1]. Актуальності додає і той факт, що учасники Тристоронньої контактної групи у складі представників України, Російської Федерації, Організації з безпеки і співробітництва в Європі та представники окремих районів Донецької та Луганської областей України досягли порозуміння щодо ряду принципів, термінів розведення підрозділів Збройних Сил України і збройних формувань окремих районів Донецької та Луганської областей України на узгоджених ділянках, а також здійснення пов'язаних із цим заходів [1].

Не дивлячись на ряд позитивних аспектів цього документа, ключовим залишається питання повноцінної реалізації його положень на практиці. З моменту підписання Рішення, особливих зрушень в контексті реалізації не відбулось: сторони продовжують бойові дії, а також порушують ряд інших змістових положень. Актуальним, на думку автора, є співставлення задекларованих намірів із реальною ситуацією.

Так наприклад в п. 1 Рішення сказано, що розведення сил і засобів здійснюється шляхом їх відведення з займаних позицій в обидві сторони з метою створення ділянок розведення, як правило, не менш ніж 2 км. в ширину і 2 км. у глибину [2]. Насправді ситуація виглядає інакше. Згідно з домовленостями, початку процесу розведення мали передувати сім днів цілковитої тиші на даних ділянках, а весь процес мав би завершитись протягом 30 днів. Станом на 5 жовтня 2016 р. розведення сил відбулось лише на одному напрямку з трьох – у Золотому [3]. У Станиці Луганській і Петрівському процес відведення озброєнь і живої сили наразі зірваний – у цьому Збройні сили України і представники самопроголошених утворень «ДНР/ЛНР» звинувачують одна одну [3]. Потрібно зауважити і на тому, що бойовики не допускають спостерігачів Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ до місцевості й встановили бетонні блоки на дорозі з Первомайська до Золотого, що є прямим порушенням Мінських та політичних домовленостей, а також мандату місії, що передбачає доступ до будь-якої